взагалі. Наприклад, відомий журналіст М. Шудря прямо мені так і казав. Та мій батько, який на той час також нас покинув, дуже хотів мене бачити "зі ступенем". Окрім того, систематика завжди була мені притаманна, і тому, те, що починалося, рано чи пізно все ж мало своє остаточне завершення.

> …Хоча з мене і не вийшло балерини та піаністки, як хотілося б мамі. Бо то — не моє. Дуже хотіла б малювати, та не маю до того хисту.
> Вірші я майже нікому не показувала.
> У випадковості ніколи не вірила і не вірю. І коли Бог дав мені силу представити їх загалові, значить, так треба.
> Моя місія на Землі ще далеко не вичерпана: мушу ще багато встигнути. Надіюся на Бога та підтримку багатьох людей, і не маю права схибити. І все-таки, я — науковець-медієвіст, та й не тільки… І поки що трохи — політик… [4].

30. 04. 2002 р.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Рева Л.* Рева Григорій Семенович — педагог-літературознавець: До 90-ліття від дня народження // Український календар – щорічник: Українознавство К., 2010. — 244 с. — [С. 215 — 218] / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; Центр українознавства філософ. ф-та; **2.** *Рева Л.* Библиографы XX века: Нина Максимовна Рева // Румянцевские чтения — 2010: Материалы Междунар. науч. конф. (20 —22 апр., 2010): Ч.2; Сост. Ермакова М.Е./ РГБ — М.: "Пашков Дом", 2010. — 292 с. — С. [85 —90]; **3.** *Рева Л.Г.* Рева Ніна Максимівна // Українські бібліографи: біогр. відом, проф. діяльн., бібліогр./ М-во культури і туризму України, Держ. закл. "Нац. Парлам. б-ка України". — К.: 2008; Вип.2/ авт.-уклад.: Р.С. Жданова, Н.І. Абдуллаєва, В.О. Кононенко; наук. ред.: В.О. Кононенко, Н.Я. Зайченко. —К., 2010. —240 с. — [С.120—121]; **4.** Рева Лариса Григорівна // Українські бібліографи: біогр. відом, проф. діяльн., бібліогр./ М-во культури і туризму України, Держ. закл. "Нац. Парлам. б-ка України". —К.:2008; Вип.2/ авт.-уклад.: Р.С. Жданова,, Н.І. Абдуллаєва, В.О. Кононенко; наук. ред.: В.О. Кононенко, Н.Я. Зайченко. —К., 2010. —240 с. — [С.117—120].

Ткаченко О.П. (Київ, Україна)

Літературні інтерпретації біблійного образу «сторож брата»

У статті з'ясовується, що біблійний концепт «сторож брата» в художній літературі відіграв роль універсальної моделі в змалюванні психології злочинця. Вивчається богословське розуміння діалогу між Богом і Каїном з Книги Буття та його художня інтерпретація в компаративному зрізі. Зокрема встановлюється, що концепт «сторож брата» найчастіше накладається на братів, що ворогують, (О.Кобилянська, Ф.Достоєвський) та воїнів (О.Довженко, О.Забужко). Образ «сторож брата» фігурує в художній літературі як у прямому вжитку, так і на рівні алюзій та парафраз.

Ключові слова: *сторож брата, Каїн, Авель, Бог, Біблія, концепт, богослів'я, компаративістика.*

В статье устанавливается, что библейский концепт «сторож брата» в художественной литературе сыграл роль универсальной модели в изображении психологии преступника. Изучается богословское истолкование диалога между Богом и Каином из Книги Бытия, а также его художественная интерпретация в компаративном срезе. В частности устанавливается, что концепт «сторож брата» чаще всего накладывается на враждующих братьев (О.Кобылянская, Ф.Достоевский), а также воинов (А.Довженко, О.Забужко). Образ «сторож брата» фигурирует в художественной литературе как в прямом употреблении, так и на уровне аллюзий та парафраз.
Ключевые слова: *сторож брата, Каин, Авель, Бог, Библия, концепт, богословие, компаративистика.*

The article shows that the biblical concept of 'brother's keeper' in literary fiction played the role of universal model in depicting a criminal's psychology. Theological understanding of the dialogue between the God and Cain from the Book of Genesis and its artistic interpretation in comparative light were studied. In particular, it was established that the concept of 'brother's keeper' most often applies to feuding brothers (O. Kobylianska, F. Dostoyevsky) and warriors (O. Dovzhenko, O. Zabuzhko). The character of 'brother's keeper' is used in literary fiction both in direct sense and as an allusion and paraphrase.
Keywords: *brother's keeper, Cain, Abel, God, Bible, concept, theology, comparative studies.*

Біблійний концепт «сторож брата», без якого годі уявити історію першого братовбивства на землі, є джерелом чисельних художніх інтерпретацій, переспівів, переробок і тлумачень. «Сторож брата» – це зухвалі слова Каїна, кинуті ним у відповідь на Боже питання про вбитого брата: «І говорив Каїн до Авеля, брата свого. І сталося, як були вони в полі, повстав Каїн на Авеля, брата свого, – і вбив його. І сказав Господь Каїнові: "Де Авель, твій брат?" А той відказав: "Не знаю. Чи я сторож брата свого?" [1М. 4:8–9]. Спочатку Бог не викриває Каїна, даючи йому можливість самому зізнатися в скоєному. Однак братовбивця намагається в будь-що уникнути прямої відповіді: спершу брехливо посилається на своє незнання, далі – нахабно відповідає питанням на питання, вдаваною зверхністю маскуючи своє сум'яття та жах перед Божим викриттям.

У художній літературі біблійний діалог Господа з Каїном є універсальною моделлю змалювання злочинної душі. Три вічні репліки із Книги Буття: "Де Авель, твій брат?" – "Не знаю. Чи я сторож брата свого?" – стисло і точно відтворюють психологію зловмисника, його прагнення відмежуватися від свого вчинку й уникнути покарання. Їхня правда і сила в

тому, що зло є чужим людській природі, й навіть спотворена гріхом душа вбивці цурається свого лихого вчинку й заперечує його.

Іоанн Златоуст у «Бесідах на Книгу Буття» розкриває богословський сенс розмови Господа з Каїном як відкинутого шансу для покаяння: «Каїну необхідно було тоді ж, коли він був запитаний Господом: *где есть Авель брат твой,* висповідати свій гріх, впасти (перед Богом), благати й просити про прощення; але він у той час відкинув цілительство, а тепер, після вироку, коли все вже скінчено, коли гучноголосо звинуватила його кров лежачого на землі (брата), він зізнається і не отримує від цього жодної користі. Через те й пророк мовив: *праведный себе самого оглагольник в первословии* (Притч. XVIII, 17). Так і цей, якби випередив викриття Господа, може бути, удостоївся би деякого чоловіколюбства з безкінечного милосердя Господа. Нема гріха, яким би він не був великим, що перемагає чоловіколюбство Боже, якщо ми в належний час приносимо покаяння й просимо прощення. *И рече Каин: вящшая вина моя, еже оставитися ми.* Сповідання достатнє, але не своєчасне».

Як евфемізм образ «сторож брата» став другим ім'я Каїна в художній літературі. У ширшому значенні так мовлять про злочинця, який приховує свій проступок від Бога і людей. Літературний вияв цей образ знайшов насамперед у творах про трагічну ворожнечу братів. З особливою майстерністю його інтерпретує Ольга Кобилянська в повісті «Земля» (1901 р.). Самобутність художнього переосмислення біблійних символів у цьому творі полягає в тому, що вони фігурують у тексті не прямо, а здогадно, поза рядками, натяково, і все ж постають у свідомості читача чітко й виразно. Так, авторка тонко обіграє Божий діалог з Каїном в оповіді про братовбивцю Саву Федорчука та його матір Марію:

«Йому землі хотілося, і через те станув йому в дорозі Михайло! Рахіру треба годувати! Землі не стане!» – так умовляла в себе, а з тим падали, мов жаріючі вуглі, і поодинокі слова людей в запустілу душу, що все десь-не-десь перелітали повз її слух.

Часом прямо питала його:

> –Саво, де Михайло? Таже ти з ним у ліс пішов, я знаю!
>
> Тоді прямо любувалася його видом, як він блід, і як його очі розширялися і гляділи на неї з холодним блиском.
>
> –Де Михайло?
>
> –Чому ви його не пазили? Куди хотів, туди пішов! Було не заводити за ним, як був у війську! Тепер всадіть собі самі ніж у душу, а не другим! Я нічого не знаю!
>
> І забирався їй з очей» [4, 270-1].

Ольга Кобилянська вдається до широкого парафразу, в якому образна тріада Бог – Каїн – Авель набуває художньої інтерпретації відповідно до

головних учасників драми в українському селі: мати – Сава – Михайло. Голосом матері лунає до Сави Боже питання: «Де Михайло?» і він відповідає словами Каїна: «Я нічого не знаю!» Прямого посилання на образ «сторож брата» тут немає, але він легко відчитується в словах Сави про вбитого брата: «Чому ви його не пазили? Куди хотів, туди пішов!». Діалектне слово «пазити» – стерегти, доглядати, стежити – надає біблійному архетипу регіонального колориту й конкретизації, таким чином оновлюючи та оживлюючи його.

У контекст родинного протистояння між братами образ «сторож брата» вписаний і Федором Достоєвським у романі «Брати Карамазови» (1879–1980 рр.). Старший із Карамазових, Іван, вирішує залишити колотнечу в батьківському домі саме напередодні спланованого лакеєм Смердяковим батьковбивства. Перед від'їздом між Іваном і його молодшим братом, послушником Олексієм, відбувається тривожна розмова:

> "– А ты в самом деле так скоро уезжаешь, брат?
> – Да.
> – Что же Дмитрий и отец? Чем это у них кончится? – тревожно промолвил Алёша.
> – А ты все свою канитель! Да я-то тут что? Сторож я, что ли, моему брату Дмитрию? – раздражительно отрезал было Иван, но вдруг горько улыбнулся. – Каинов ответ Богу об убитом брате, а? Но черт возьми, не могу же я в самом деле оставаться тут у них сторожем? Дела кончил и еду. Уж не думаешь ли ты, что я ревную к Дмитрию, что я отбивал все эти три месяца его красавицу Катерину Ивановну. Э, черт, у меня свои дела были. Дела кончил и еду. Дела давеча кончил, ты был свидетелем" [2, 273].

Вкладаючи в Іванові вуста риторичне питання Каїна, Достоєвський майже дослівно цитує біблійний текст з чільним образом «сторож брата». Письменник вдається до конкретизації біблійного архетипу, доточуючи до Каїнового питання ім'я «брата Дмитра». Відтак, ситуація набуває особливого підтексту: Іван мислиться в ній Каїном, Дмитро – Авелем. У романі починає звучати ще одна тема – братовбивства, що ним цього разу стає не фізичне знищення брата, а понівечення його долі чужими руками. Слова Каїна, які випадково вирвалися в Івана, розкривають його приховані внутрішні поривання, пов'язані з бажанням братової загибелі. Це змушує його двічі відкинути свою роль «сторожа» в родині й чотири рази поспіль виправдатися за свій терміновий від'їзд.

У поемі Лесі Українки «Бояриня» (1910 р.) братерство українського і російського народів моделюється як трагічні взаємини Авеля і Каїна, авторкою поставлена проблема служіння українців московській владі, вірності присязі на це служіння та збройного опору чужинцям. Зіткнення ідей боротьби та співпраці з поневолювачами України розкривається в суперечці героїв:

С т е п а н
Не задля соболів, не для казни
подався на Москву небіжчик батько!
Чужим панам служити в ріднім краю
він не хотів, волів вже на чужині
служити рідній вірі, помагати
хоч здалека пригнобленим братам,
єднаючи для них цареву ласку.
Старий він був обстоювати збройно
за честь України...
І в а н
Ти ж молодий, –
чому ж ти не підіймеш тої зброї,
що батькові з старечих рук упала?
С т е п а н
Як поясню тобі?.. Коли ще змалку
навчав мене з Письма Святого батько,
то він мені казав напам'ять вивчить
про Каїна та Авеля. "Мій сину, –
мовляв, – пильнуй, щоб міг ти з ясним оком,
а не тьмяним, не тремтячи, мов Каїн,
Небесному Отцеві одповісти,
коли тебе спитає: "Де твій брат?"
А як же можу я на Україні
здійняти зброю так, щоб не діткнути
ніколи нею брата?.. І невже
мушкет і шабля мають більше сили
та честі, ніж перо та щире слово?
Ні, учено мене, що се не так! [8, 110-111]

Обґрунтовуючи свою позицію, Степан вдається до найвищих авторитетів – Святого Письма та батьківської науки. Правильність свого життєвого вибору він пов’язує із завченою з дитинства повчальною історією Каїна, що стала застереженням і надійним оберегом проти «братовбивства», під яким він розуміє збройний опір спорідненим по вірі московинам.

Оригінальність Лесиної трактовки біблійного діалогу полягає в тому, що її герой, на відміну від Каїна, дійсно не є «сторожем брата». Степан може впевнено одповісти Небесному Отцеві, що його «брат» живий. Однак подальший хід драматичної поеми вказує на облудність такої концепції: бо ж ціна Степанових «чистих» рук – «Зломилась воля, Україна лягла Москві під ноги» [8, 144]. Дилема, яку Степан спочатку розумів, як вірність царській присязі чи збройний опір, насправді стала для нього вибором між зрадою Батьківщини чи зрадою Москви, – тому-то його руки покрила не кров, «а так… немов якась іржа…» [8, 147]. В інтерпретації високої біблійної настанови як оманливого й фатального життєвого орієнтира помітна критична рецепція християнства, зокрема його чолової ідеї

непротивлення злу, а також антиклерикальний підтекст, бо ж, як сказано в поемі, «се в Києві ченці навчають отакого!» [8, 111].

Олександр Довженко в кіноповісті "Україна в огні" (1943 р.) вписує образ «сторож брата» в ситуацію окупованого фашистами українського села періоду Другої світової війни. У гострій суперечці з радянськими дезертирами, що повернулися до рідних хат, Купріян Хуторний називає «сторожем брата» свого сина Павла:

> «–Тепер Бога нема! – гукнув один з гультяїв.
>
> –Брешете, єсть! Батьківщина!
>
> –Так про це не було мови. Навчали класам. Знову ж, усі побігли, – виправдовувався Павло.
>
> –А ти чому не побіг? Чого приплентався, сукин ти син? Охороняти ворогів від батька і брата? Миколай! – обернувся Купріян до старшого сина. – Ось твій сторож. Бережись! Сторож-брат – це тобі не шутка» [1, 405].

Образ «сторож брата» народжується в Купріяновій мові поступово й нібито випадково: спочатку батько називає Павла «сторожем» як фашистського поліцая, а позаяк звертається до його брата Миколи, виникає цілісний біблійний образ. Замість традиційного риторичного питання Каїна: «Хіба я сторож своєму братові?» Довженко використовує ствердне речення із засторогою: «Ось твій сторож. Бережись! Сторож-брат – це тобі не шутка».

У кіноповісті «Україна в огні» біблійний образ «сторож брата» також відіграє роль своєрідної профетичної деталі, адже за подальшим розвитком сюжету Павлові суджено пролити рідну кров. Як зрадник, «сторож» і вбивця Павло Хуторний став ідеальним утіленням новітнього Каїна й свідченням літературної майстерності О.Довженка, який зумів звести три чільні концепти братовбивства в одному образові. Письменник мав мужність показати, що каїнство є моральним породженням двох тоталітарних систем – радянської і фашистської, глибокою і непоправною трагедією людини, яка стала жертвою їхнього смертельного протистояння.

Оксана Забужко в поемі-видінні «Самогубче дерево» зі збірки «Дириґент останньої свічки» (1990) філософствує про війну та її братовбивчу суть. У напівмістичному часосплаві снів перед героїнею постають «у б и в ц і у с і х ч а с і в, н а р о д і в і к р а ї н» [3, 153]: зливаються воєдино й моторошні картини Афганської війни 1979–1989 років, і криваві київські події 1918 року, і міфологічні війни: «Ми віднині і прісно ув'язнені в крузі війни» [3, 160].

Забужко пропонує свою загострено суб'єктивну (аж до інтимного переживання) візію радянсько-афганської війни – її героїня пізнає війну через ліжко, яке вона розділяє з колишнім солдатом. Засадничими тут є постмодерна заангажованість тілесністю та екзистенційні міркування Ж.-

П.Сартра, обрані за епіграф: «Якщо я мобілізований на війну, то це моя війна, я винен у ній і я на неї заслуговую. Я заслуговую на неї передовсім тому, що завжди міг би ухилитися від неї – дезертирувати або покінчити з собою. Раз я цього не зробив, значить, я її вибрав…» [3, 150]. Така позиція з-поміж іншого означає перекладання відповідальності зі справжніх винуватців війни на плечі солдат. Поставлена проблема є особливо пекучою з огляду на кількість чужих *невибраних* воєн, в яких були задіяні українці в минулому столітті (лише в другій половині XX століття радянські війська вводилися в Корею, В'єтнам, Кубу, Анголу, Афганістан, Єгипет, Нікарагуа, Угорщину, Чехію тощо). Трагічна суть вимушених походів на війну полягає перед усім у тому, що мирні громадяни, перетворені на солдат, також є жертвами. У суспільстві загального військового обов'язку й тотального промивання мізків ситуація набирала ще одного важливого нюансу, що його вхопив у романі «Раковий корпус» Олександр Соженіцин: «А тим, хто вірив – було легко. У них і руки в крові – так не в крові, вони ж не розуміли» [7, 54].

Єдиним справді моральним способом уникнення війни є пряма відмова від зброї, ціною якої зазвичай є в'язниця чи смерть. Однак такий, найбільш шляхетний варіант пацифізму, річ достеменна, є стежиною небагатьох із небагатьох. «Нехай мене вб'ють, лише б я не вбивав нікого» – сказав один із толстовців, людина великої сім'ї, коли йшов заявляти про свою відмову воювати під час Другої світової – йшов, аби прийняти смерть «із відкритими очима» [5, 225].

Оксана Забужко тримається екзистенційної лінії Ж.-П. Сартра, згідно з якою солдат не *посилають* на війну, – вони *йдуть* на неї. Відтак радянські бойові дії в Афганістані постають у поемі не трагедією змушеного кровопролиття, а трагедією хибного «екзистенційного вибору». Зруйнована психіка «афганця», для якого «замуровано вихід в «учора» і «завтра» [3, 155], викликає в героїні «Самогубчого дерева» не співчуття, а осуд: у її сприйнятті кожен солдат – братовбивця і самогубець: «Свій» чи «чужий» він – викури з мізків ці глупства: /Кожне убивство – це крок до власного гробу, /Кожне убивство, власне, є самогубство» [3, 155]. І хоча лірична героїня декларує, що оплакує живих: «Кожному з мертвих належиться плач на могилі. Я вас оплакую, хлопці, – тих, що вціліли» [3, 156], насправді ж, поема «Самогубче дерево» – це жорсткий, безпоблажливий і безапеляційний суд над виконавцями «інтернаціонального обов'язку».

У трактовці Оксани Забужко Афганська війна є ретрансляцією історії Каїна й Авеля, архетипу братовбивства:

В і д р и н е к р о в, і г р о з о в и й р о з р я д
О т е р п н е в т і л і, я к в д е р е в і:
–К а ї н е, К а ї н е, д е т в і й б р а т?
(С п р а в д і, а д е-б о в і н?..)
Х т о с ь ф і о л е т о в и й м о р о к п р о с т е р
Н а с в і т – а ж с т у п и т и н е з м о г а...
К а ї н е, К а ї н е, х т о ж т и т е п е р –
Б е з А в е л я, б р а т а с в о г о? [3, 156]

Ця строфа – ідейний центр поеми-видіння «Самогубче дерево», візуально виділена, вона наголошує на моменті внутрішньої драми солдата, що приходить із усвідомленням себе вбивцею. Господнє питання Каїнові про вбитого брата в поемі звернене до «афганця» і звучить для нього раптовим і нестерпним, наче грозовий розряд, голосом власної совісті. Забужчине парафразування біблійного тексту полягає в подвійному повторенні – імені братовбивці та самого запитання, вдруге – з удаваним іронічним подивом: «Справді, а де-бо він?..». Безперервні братовбивчі війни на землі перетворили це питання на риторичне, його роль у поемі – логічно підвести до наступного, найголовнішого, власне авторського: «Каїне, Каїне, хто ж ти тепер,/ Без Авеля, брата свого?». Це вимога Каїнові дати відповідь уже не про вбитого брата, а про себе самого. Тут ідеться про суд над власною душею з неминучим розпачливим вигуком: «Більший мій гріх, аніж можна знести» [1М. 4:10].

Героїня усвідомлює свою причетність до братовбивства, вчиненого її приятелем на чужій афганській землі: «І з к и м я х л і б п е р е л о м л я л а – т о г о н а м е н і й в и н а!» Тут маємо традиційну контамінацію образів Каїна і Юди, адже О.Забужко парафразує оповідь про Таємну вечерю, на якій Ісус переламав хліб і свідчив про свого зрадника [Лк. 22:19-21]. Каїнову кару в поемі-видінні «Самогубче дерево» О.Забужко успадковують народи які воюють: «Проклін на народах, які воювали», «Проклін цим народам – вони вже не витворять мітів» [3, 158].

Образ Каїна, накладений на «афганців», дозволяє Оксані Забужко висловити своє категоричне неприйняття війни. В її потрактуванні доля солдата страшна, адже той, хто не впав фізичною жертвою, довіку нестиме Каїнове тавро. Перейнята філософією оманливого пацифізму Сартра, згідно з якою війна є не примусом, а вибором людини, Забужко втрачає на простому людському співчутті до *приречених* на війну.

Незвичайну інтерпретацію образу «сторож брата» пропонує Роман Скиба у вірші «Прощення Каїна» зі збірки «П'ятизнак, або Життя і Нежить» (2008 р.). Табірна зона, наглядачі й утеча в'язня закручені в несподіваний сюжет, неймовірну історію про милосердного енкаведиста:

Скавчать вівчарки, а день гряде.
Нема від казусів запоруки –
Два лейтенанти НКВД
Своєму третьому крутять руки.
Сигнал тривоги на всі пости.
Дроти заслабли на брак напруги.
Сто сорок другого – відпустив...
"Бо він не винен – Сто сорок другий!"
Ще без кайданок ведуть у штаб.
Повстале сонце – загальним фоном.
У "Біломор" забиває драп
Тверезоокий майор Сафонов:
Зайдеться кашлем – не вкурить вість
І сформулює питання матом.
І той, розгублений, відповість:
"Хіба я сторож своєму брату?.." [6, 226]

Роман Скиба вдається до інтерпретаційної моделі «виправдання Каїна». Поетова апологія ґрунтується на тому, що серед енкаведистів знаходиться той один, який відпускає невинну жертву й відразу ж опиняється на її місці сам. Власне, в цьому і полягає виправдання, покута і прощення Каїна в чекістських погонах. Скиба цитує питання-відповідь біблійного братовбивці, але цілком змінює його смислове наповнення, адже, як і в поемі «Бояриня» Лесі Українки, його герой дійсно не «сторож своєму брату». Вдалим художнім ходом є накладання біблійного образу на табірного наглядача, «сторожа» в‘язнів, який врешті відмовляється бути «сторожем своєму брату». Загалом же Роман Скиба пропонує інверсійну модель інтерпретації образу Каїна, для якої характерний показ морального переродження зловісного персонажа (пор.: І.Франко «Смерть Каїна», В.Сосюра «Каїн» тощо).

«Сторож брата» як вічний образ світової літератури з дивовижною легкістю змінює контексти. Він уписувався майстрами слова в сімейні (Ф.Достоєвський, О.Кобилянська), військові (Леся Українка, О.Довженко, О.Забужко) та табірні (Р.Скиба) умови, ним маркувалися криваві професії поліцая, солдата й чекіста. Чільну роль у залученні цього біблійного образу в канву художнього тексту правили два головних концепти: *братерство*, що розумілося як кровне споріднення, а також єдність між народами, односельцями та людьми взагалі, й *сторожування*, що набувало конкретних значень пильнування за родичами, охорони порядку в окупованому німцями селі та нагляд за ув‘язненими в радянському таборі.

Біблійний тричлен: «Де Авель, твій брат?» – «Не знаю». – «Чи я сторож брата свого?” на рівні алюзій повністю представлений у «Землі» О.Кобилянської, Боже питання братовбивцеві поставили своїм героям Леся Українка та О.Забужко, а Каїнову відповідь за своїх дали Ф.Достоєвський

та Ф.Скиба; натомість О.Довженко взагалі уникнув біблійного діалогу, залишивши від нього лишень сам образ «сторож брата». Серед літературних персонажів з образом «сторож брата» співвіднесені Іван Карамазов у «Братах Карамазових» Ф.Достоєвського, Сава Федорчук у «Землі» О.Кобилянської, Павло Хуторний в «Україні в огні» О.Довженка та безіменний солдат-афганець у «Самогубчому дереві» О.Забужко. На противагу біблійному Каїнові деякі з героїв художньої літератури не прийняли на себе страшний гріх братовбивства й не стали «сторожем брата», як то Степан у «Бояринi» Лесі Українки й милосердний чекіст у «Прощенні Каїна» Романа Скиби.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Довженко О.* Твори: у 5-ти т. – Т. 5 /Олександр Довженко. – К., 1966; **2.** *Достоевский Ф.М.* Собр. соч.: в 12-ти т. – Т.11 /Федор Достоевский. – М.: Изд-во "Правда", 1982. – 624 с.; **3.** *Забужко О.* Друга спроба: Вибране. – 2-е вид., виправл. і доп. /Оксана Забужко. – К.: Факт, 2009. – 432 с.; **4.** *Кобилянська О.Ю.* Повісті. Оповідання. Новели /Ольга Кобилянська. – К.: Наук. думка, 1988. – 672 с.; **5.** *Мазурин Б.* Раздумья об истории одной толстовской коммуны / Борис Мазурин //Новый мир. – 1988. – №9; **6.** *Скиба Р.* П'ятизнак, або Життя і Нежить /Роман Скиба. – Львів: Апріорі, К.: Маузер, 2008. – 292 с.; **7.** *Солженицын А.* Раковый корпус: Роман /Александр Солженицын //Новый мир. – 1990. – №8; **8.** *Українка Л.* Бояриня /Леся Українка //Українське слово: Хрестоматія української літератури і літературної критики ХХ ст. – К.: Вид-во «Рось», 1994. – Кн.1. – 690 с.

Усачова К.С. (Київ, Україна)

Життєпис невідомої святої (історія маловідомого оповідання Наталени Королеви)

Розвідка присвячена аналізу джерел сюжету та образів оповідання Наталени Королеви «Префектова служниця». Окрема увага приділена характеристиці архіву письменниці у Празі, де знаходиться машинопис аналізованого оповідання.
Ключові слова: *житіє, чудо, образ, оповідання, архів.*

Исследование посвящено анализу источников сюжета и образов рассказа Натлены Королевы «Служанка префекта». Особое внимание уделено характеристике архива писательницы в Праге, где находится машинопись рассматриваемого рассказа.
Ключевые слова: *житие, чудо, образ, рассказ, архив.*